

Accion de Inconstitucionalidad 291/2020
Artículos de la Ley de Educación sujetos a consulta
Traducido en Tsental

Capitulo XIV

Ta swenta sk'oplalul bijtesel ta stojol jlumaltik

Lajuneb schanwinik mantalil

(Artículo 70). Ta jlumaltik Chiapas ich'bil ta wenta te bit'il tulan sk'oplal te sbijtesel ta nopjun, ich'el ta muk' stalel xkuxlejal, sbats'il k'op ta spamal jlumaltik, jichnix te mach'atik k'ejel talemik o talemik ta yanyantik lum. Te yat'el tu'nel at'elpatanetik ta sbijtesel jlumaltik ya me xtu'un ta slektesel te bijilaetik sok te bats'il k'opetik, ta swenta yu'un jichme ya yich' tu'ntesel ta snail nopjunetik.

Te sk'oplalul sbijtesel jlumaltik ya me yich' ta muk' sok ta spasel ta lek te at'elil, ya me sk'an yich'bey ta muk' te stalel xkuxlejal sok te sbats'il k'op.

Janix jich te at'elpatanetik ta jlumaltik Chiapas, ya me sk'an yich' ta wenta te sk'oplalul bijtesel ta stojol jlumaltik, ta sbabial skajibal nopjun ja' to ta yajk'olal.

Buluheb Schanwinik Mantalil (Artículo 71). Te sk'oplalul sbijtesel jlumaltik ya me sk'an sna stojol te k'alal ya xlaj snopjun te jtul kerem o ach'ix, ja' ini ya me sna' te sbijilal sok stalel skuxinel jme' jtatik ta jlumaltik, jichnix ya me sna bin ut'il ay sbijilal te jujuntik jpam lum ta balumilal.

Lajchayeb Schanwinik Mantalil (Artículo 72). Te sk'oplal bijtesel ta stojol jlumaltik sok te Sistema Educativo Estatal, jichme ya yal ta jtojoltik:

- I. Spasel yat'elul te bit'il ya sk'an ich'el ta muk' te stalel xkuxlejal sok te sbats'il k'op jlumaltik.
- II. Yich'el ta muk' te stalel xkuxlejal sok sbats'il k'op yantik lumetik ta jkolilaltik soknix ta yantik k'ejel lumetik.
- III. Spasel at'elil ta stojol slektesel snopjun sbijilal ants winik.
- IV. Yich'el ta muk' kuxlejalil ta jkolilaltik jichnix ta spamal jlumaltik ta México.
- V. Yich'el ta muk' ta snopjun te alaleltik te bin ut'il ya yich ilel k'uxtayel te lumk'inal, jamaletik sok chambalametik ta lumk'inalil.

- VI. Spasel at'el ta stulantesel te sts'ibayel jibats'ilk'optik soknix ta kaxlan k'op ta junjuntik skajil nopjun.
- VII. Yak'beyel snop te alaletik ta junjuntik snail nopjun te bin ut'il tulan sk'oplal te yakuk skoltay sba ta chamel, te lekukme ay ta xkuxinel sok te bit'il ya sk'an yich ta muk' te snopjibal bats'il poxtayel ta jlumaltik.
- VIII. Yak'el ta ilel sok ta nopel lekil tajimaletik, ajk'otajiletik sok lekil bats'il k'ayojetik ta jlumaltik.
- IX. Yabeyel snop te alaletik ta snail nopjun te lekil kuxlejal te ya jtatik ta jun ajk'ot, ta jun bonilal o yantikxan te bin ya spasik te ants winiketik ta yolilalik sok ta yantik jpam lum k'inaliletik.
- X. Yabeyel snop te alaletik te yakuk sna tsobel sbaik sok yantik alaletik ta sle'el slekil xkuxlejalik.
- XI. Stulantesel sbijilal ants winiketik te bin ut'il ya x-at'ejik ta yolilal slumalik.
- XII. Spasel at'elil ta banti snail albergue sok centros educativos asistenciales.
- XIII. Yotsesel ta planes sok programas de estudio spisil slekil sbijilal jlumaltik, ta swenta yu'un jich ya yich ich'el ta muk' te stalel xkuxlejal sok sbijilal jlumaltik.

Oxlajuneb Schanwinik Mantalil (Artículo 73). Te at'elpatanetik ta sbijtesel jlumaltik ta Chiapas, ya me sk'anbey sk'op te ants winiketik ta jlumaltik, jich te bin ut'il ya yal te junetik ta nivel nacional sok internacional, banti ya stulantesbey sk'oplal xkuxinel jlumaltik sok te mach'atik k'ejel jajchemik tal, jich bit'il ya yal te artículo 2º. yu'un te sjunal muk'ul mamtalil ta jlumaltik México.

Chanlajuneb schanwinik mantalil (artículo 74): Ta stojol p'ijtesel ta Educación Indígena, ta jkajalkaj te ay te ajwaliletik ta junjun jpam lum yu'un te p'ijtesele, ya xu' ya spasik:

- I. Sle kubtesel snail nop hun yu'un Educación Indígena, jich bin ut'il Centros Educativos Integrales y Albergues Escolares Indígenas, te bin tulan sk'oplal ja' sch'ajpanel ta lek spisil te bin ya yich' tukintesel ta snaul te nop june sok bin ut'il stsakoj sba.
- II. Spastiklanel sok schajpanel a'teliletik banti ya yich' ich'el ta muk' jts'umbaltik o chikan banti yantik lum talemotik, ya sk'an ak'el ta nahel te tulan sk'oplal

spastiklanel, ak'el ta nahel sok yak'el ta nahel stalel sk'uxlejal jlumaltik te bin ya sna', stalel sk'op ya'iyey sok tecnología.

III. Spasel, schajpanel, slekubtesel, spukel sok stu'ntesel te chajpambil a'telil ta stojol p'ijtesel, jich bin ut'il chajpambil junjun jpajk hunetik pukbil ta majtanil, te pastiklambil ta yantik k'op a'iyey ta stojol sts'umbal junjun jpamlum.

IV. Skoltayel sok slekubtesel te junjun yawil p'ijtesel yu'un jp'ijuteswanejetik jich bin ut'il Normales Bilingües Interculturales, te jp'ijubteswanej ya sk'an ya x-ayin banti jun pajal sts'umbal sok sk'op ya'iyey, slekubtesel sok schajpanel bin ut'il ya xp'ijubteswanej ayuk sjunal yu'un te ya yak' ta na'el sk'op ya'iyey st'umbal sbatsil k'op.

V. Ya sk'an ich'el ta muk' sk'op ya'iyey jp'ijteswanejetik ta stojol spastiklanel te bin ut'il ya yich' nojpesel sok bin ya snop ta stojol stalel skuxlejal yu'un jpam lum te ya yich' najkanel ta jpajk junetik planes y programas de estudio, yu'un ma ya xch'ay bahel te stalel skuxlejal st'umbal ta yawil nop hun.

VI. Sleel sok schajpanel te bin ut'il ya slekubtes sok te jnophunetik ya sk'an ya stabeik snopjibal stalel skuxlejalik sok yantik k'op ay'iyey ta slumal sok ta yantik lumetik.

VII. Ta komon sok te muk' ajwalil yu'un te jpam lum ku'untike ya sk'an ya yich' chajpanel shunal te bin ut'il ya xu' ya sjel yawil snaul nop hun ta slumal o ta yan jpam lum, jichnix ya sk'an ich'el ta wenta te skóltayel te banti ya x-ayin te jnophune, ta stojol xkich' jbantik ta muk' sok snolpel stalel skuxlejal yantik lumetik.

Capitulo XVI

Ta stojol Educación Inclusiva y Educación Especial

Juklajuneb Schanwinik Mantalil (artículo 77).- La educación inclusiva ja' ya sk'an ya kich' jbatik ta muk' ta jun pajalnax, manchuk me ya jtuytik te bin ut'il ya jtabeytik snopjibal te p'ijubtesele, ma jpitiklanjbatik, ma jpitjbatik sok ma pijtipijt xkakjbatik.

La educación inclusiva ja' ya sk'an ya kich' jbatik ta muk', kichtik ta wenta te yantik yilel jtaletik, sok ta jun pajalnax jtabeytik snopojibal te p'ijubtesele sok xkich'tik ta wenta te yantik yilel te bin ut'il ya jtabeytik snopojibal junjun tujl jnopjun.

Waxaklajuneb Schanwinik Mantalil (artículo 78) te Educación Inclusiva ja' jun pajanax te jnophunetik ya sk'an jtabeytik snopojibal te p'ijubtesele ja' chikan bin kumulkum o skajalkaj nopjun ay, ya sk'an ya jtajtik ta ilel banti yakik ta p'ajel o te me ta k'ohel ta pasel, te Secretaría ya sk'an ya sle bin ut'il ya xlekub bahel:

- I. Skoltayel te jnophunetik ta stabeyel snopojibal p'ijubtesel, ta swenta stalel skuxlejalik banti ya yich' ich'el ta wenta sts'umbal sok stalel skuxlejal yantik jpam lumetik.
- II. Yich'el ta muk jtaletik, bin ya jna'tik spasel sok bintik ya xu' jpasbeltik.
- III. Skoltayel jnophunetik yu'un sts'akayuk bahel snophunik sok skoltayel yu'un ya sts'akay bahel snophun banti k'alal tulan sk'oplal snopojibal yu'un te yak'oj ta na'hel te ajwalile.
- IV. Spasel a'telil yu'un mayuk mach'a ya yich' p'ajel ta Sistema Educactivo Estatal ta swentail sts'umbal, bin ut'il ya sch'uun kajwaltik, stalel yantik te bin ya sta ta nopel ta stojol ants winik, jich' bin ut'il stalel, bin wokolil ta k'axel, bin ya sk'an, snopojibal yu'un, bin ya snatiklan spasel sok bin ut'il ya stabey snopojibal sok yantikxan.
- V. Schajpanel ja' chikan bin ya sk'an ants winik sok yak'el koltayel ta stojol te bin ut'il ya sts'akay snopojibal te p'ijubtesele.
- VI. Ak'beyel te ants winik te mach'atik ay swokolik (ta stojol beel, a'yej, ya'iyey k'op, yilel k'inal; yantik xan) yu'un ya yich'ik te p'ijubtesele sok spastiklanel te bin ya xtukin yu'un ta skuxlejal, yu'un ya sta ya'tel ta pajalnax sok te mach'a mayuk ta k'axel wok'olil yu'un sok te pajaluknix ya yich'ik p'ijubtesel ta komon ta jpam lum yu'un ants winik.

Juklajuneb Schanwinik Mantalil (artículo 79) te Educación Especial ja' yu'un te machatik ay swokolik (ta stojol beel, a'iyey, ya'iyey k'op, yilel k'inal; yantik xan) te machatik jk'axelnax o yu'un stalel jich julem ta balumilal, ja'nix jich te machatik k'ax bayel sp'ijilalik. Ja' jich chikan bin ut'il stalel ya yich' nojptesel ta jun pajalnax ants winik,

Te mach'atik pek'el skolel nopjunetik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan) ya yich' chajpambeyel te bin ut'il ya yich' p'ijubtesel, te mach'atik ma xu' stabel te pajal p'ijubtesele, ya yich' lejbeyel bin ut'il ya sta ta stukelnax te p'ijubtesele, ja' yu'un ya yich' pasbeyel jpajk shunal te chajpambil bin ut'il ya snop te hune.

Te bin ut'il ya jtatik ta ilel sok sp'ijubtesel te mach'atik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan), ja'nix jich machatik k'ax bayel sp'ijilalik, te ajwalil yu'un p'ijubtesel ta jpaml lum te ak'bil ta stojol sok stak'inul, ja' ya yak' ta na'hel bin ut'il ya yich' yokliyel sjachibal a'tel, bin ut'il ya snop sok bin ut'il ya xk'ax te kumulkum sok jkajalkaj snopojibal te hun yu'une, ja' ya yich' ilel ta swenta te bin ya yak' ta smatal te muk'ul ajwalile.

Ta spisil snaul yawil p'ijubtesel te yak'oj ta na'el ta Constitucion Politica del Estado Libre y Soberano de Chiapas ya yak' jpastik, schajpajibal hunetik ta komon, banti ma pajaluk te p'ijubtesele, yokliyel sok yak'el ta na'el te ban k'alal juem te snopojibale, te ak'bil ta na'el ta stojol te jnophunetik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan) sok machatik k'ax bayel sp'ijilalik.

Ta Educación Especial ich'bil ta wenta bin ut'il ya stabeil snopojibal a'tel meil ta tiletik o macha ya skanantay te mach'a ay swokol ja'nix jich bin'ut'il, jp'ijubteswanejetik sok banti ya yich'ik p'ijubtesel ta kumulkum sok jkajalkaj snopojibal hune te ban yakalik ta yich'el p'ijubtesel mach'atik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan)

Chanwinik Mantalil. (Artículo 80) K'alal ya yich' tu'ntesel ja'in mantalil, ja' ta swenta te pajaluk ya yich' ich'el ta muk' te alnich'an te ya sk'an koltayel ta swenta snopel jun sok ta stojol te p'ijubtesele (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan), ja'nix jich te mach'atik k'axem te sp'ijile, ja'nix jich-ek te mach'atik ay swokol ta swenta snopel jun sok ta yak'el ta na'el te bintik ya sna'ike (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan).

Ja' te Secretaria, k'alal banti ak'bil te ya'tele sok te bin ut'il ak'bil ta na'el ta spasel te ya'tel ta stojol te alnich'an mach'atik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan) te bin ut'il ya'koj ta na'el te ajwalile ta spamal muk'ul lum México, swenta ya yich' ich'el ta muk' te nopjunetike te yalel mojel snopojibal yu'unik,

ma pajaluk ya snopik, ma pajal ay yu'unik ya'tejibal ta snopel, ma pajal te bin ut'il ya snopik soknix te ma pajaluk ya snopik ta ora, yame sk'an ya spasik ini.

- I. Ya x-a'tej ta stojol Educación Especial banti jich ya xtuun yunike, ja'nax me teme jich ya sk'an te alnich'ane, me'iletik sok tatiletik mok te mach'a ay ta stojol te nopjun alnich'ane, te jp'iteswanejetik mok nojpteswanejetik sok, te banti ja' jich yas sk'an ta stojol wokolil mok chameletik, swenta jich pajal ya yich'ik te p'itesele ta stojol te alnich'an te banti ay stajojik wokol (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan) swenta jich mayukuk banti ya stajik smakojib sbeelik ta stojol te nopjune sok banti ya yak'ik ta a'ieje te bin ya yal yo'tanike.
- II. Yame sk'an yak' bayel sbeojibal te banti ya yich' ak'el te Educación Especial, ja'nix jich ek te ya me sk'an te ya x-ochik ta spisil te banti ya yak'ik te nopjune, ja'into mame ja'uk yu'un te ma spas x-ochik te banti ay nopjun ta spisil k'ajk'ale.
- III. Ya x-a'tej ta tojol Educación Especial swenta skoltayel te alnich'an nopjunetik te mach'atik ay swokolik (ta stojol beel, a'ieje, ya'ieje k'op, yilel k'inal; yantik xan) mok ja'nix jich te mach'atik k'axem te sp'ijile ta spisil te banti subjil ta ak'el te nopjune.
- IV. Schajpanel bin ut'il ya yich' ilel sok sna'el stojol te banti ya sk'an koltayel te alnich'an swenta jich mayuk ya sta smakojibal sbejel ta p'ijtesele sok banti ya yak'ik ta a'ieje te bin ya yal yo'tanike.
- V. Ya sk'an ya yich' p'ijubtesel spisil te p'ijubteswanejetike swenta jich, ta banti ay ta stojlik ya stak' ya yilik sok slajinel te smakojib bejel ta stojol te p'ijtesele sok banti ya yak'ik ta a'ieje te bin ya yal yo'tanike, sok ja' jich ya skoltay te alnich'an nopjunetik te mach'a jich ya sk'an te koltaye.
- VI. Ya sk'an ya yich' ak'el ju'tesel ta lek te bintik ya sk'an ya yich' nopele ta stojol te alnich'an nopjunetik te ay stajojik wokol (ta stojol beel, a'yeje, ya'ieje k'op, yijlel k'inal; yantik xan), swenta jich ya sta slekil skuxinel ta stukel junuknax skuxinel ta kon sok yakuk spas te bintik ya sk'an spas ta yo'tane.
- VII. Yak'el ta na'el jtaleltik, bintik ta spasel sok bin ut'il junuknax ayuk jkuxineltik te mach'atik ayik ta stojol te sp'ijtesel alnich'an, swenta jich ya yich' lok'esel ta jtaleltik ta stojol te bintik ya smak sbejel te p'ijtesele.

- VIII. Ak'beyel bayel ta chajp sok skajakajuk te bin ut'il ya yich ich'el ta muk ja' chikan bin ut'il ya sk'an koltayel ta stojol p'ijtesel (necesidades educativas especiales) sok mok te me mayuk staoj wokolil (ta stojol beel, a'iyey, ya'iyey k'op, yilel k'inal; yantik xan), swenta jich ya spas x-och ta nojpuj ta pajal sok te yantik alnich'an.
- IX. Spasel ta stojol te alnich'an nopjun, te yakuk sk'an sba sok schajpan sba ta sna'el pisil te bintik a'tele, swenta jich ya xju' x-och ta spasel te bintik ya spas te slumale sok ak'a sp'oltes te bintik ya sna', sna' spasel te k'alal ay ta k'op a'iyey sok te smololabe.
- X. Spasel bin ut'il ta spasel te schajpanel te sp'itesel alnich'ane sok schajpanel te yawil nopjun ja' bintik ya xtuun yu'un te necesidades educativas especiales, swenta jich ya yich' tajel te bintik chajpanbil ta skumul sbabil p'ijtesel (educación básica).
- XI. Sts'ibuyel schajpajibal sok instituciones públicas y privadas swenta ya yich' p'ijtesel sok ak'beyel ya'tel alnich'an te ya sk'an koltayel ta nopjun chikan te me ay mok ma yuk bin staoj wokol (ta stojol beel, a'iyey, ya'iyey k'op, yilel k'inal; yantik xan) swenta jich yakuk stak' spas ta stukel te bintik ya yich' pasele, ja' yu'un teme ma stak x-och ta nopjun yu'un te toyolix te ya'wilale.

Jun jo'winik mantalil (Artículo 81). Swenta ya yich' ichel ta muk' banti junuknax nopjun (Educación Inclusiva), te Secretaría, k'alal banti ay ta stojol, yame sk'an chajpanel bin ut'il ya yich' pasel, ja' bit'il ini:

- I. Ak'el ta nopel te bin ut'il ta ts'ibuyel, k'op ta stojol te mach'atik ma ya yilik sakil k'inal (Sistema Braille), yantik xan bin ut'il ta ts'ibuyel k'op, bin ut'il sok banti ya yich' pasel te a'iyejibal sok yantikxan ja'nix bin ut'il ya yich ak'el ta na'el sok sbentesel te k'op a'iyey, ja' jich bin ut'il ta stojobtesel sok koltayel ta stojolik.
- II. Ak'el ta nopel te bin ut'il ya x-a'yanik te alnich'an te ma ya ya'yik k'op a'iyey (Lengua de Señas Mexicana) ja' chikan bintik ya sna'ik pasel te alnich'an nopjun sok snojpetsel ta a'yej ta kaxlan k'op (español) ta stojol te alnich'an te ma ya ya'yik k'op a'iyey.
- III. Schajpanel ta lek ta stojol te alnich'an nopjun te mach'a ma ya yil sakil k'inal(ciegos), te mach'a ma ya ya'iy k'op a'yej(sordo) mok mach'a ay cha'chajpal yu'unik te wokolile, swenta ya yich' p'ijtesel ta stojol te ajtaltan k'op

a'yejetik sok bin ut'il te ya yich k'asesel te k'op a'yeje ja' chikan bintik ya sk'an koltayel te alnich'ane ja'nix jich te bin ut'il chajpanbil ta sjoyobal swenta jich yakuk stak slekubtes skuxinel, sp'ijil, bintik ya sp'oltes sok te bin ut'il ay skuxinel ta slumal.

IV. Schajpanel te bintik ya skan chajpanel ta stojol te mach'atik ay swokolik ta skuxinelik (ta stojol beel, a'yeje, ya'yeje k'op, yilel k'inal; yantik xan).

V. Ak'beyel ta stojol alnich'an nopjun te mach'atik k'axem sp'ijil te koltayel ja' chikan bintik sna, ya sk'an mok smulan sok bintik ya xtuun yu'un.

Cheb Jo'winik Mantalil (Artículo 82) Ta Sistema Educativo Estatal yame yich' ta muk' spisil te bintik chajpanbil ta stojol te yochojibal te ak'bil ta na'el li' ta mantalil, ja'in mantalil te banti chajpanbil bin ut'il ta koltayel te mach'atik ay swokolik ta skuxinel (ta stojol beel, a'yeje, ya'yeje k'op, yilel k'inal; yantik xan) *Ley General para la Inclusión de las personas con Discapacidad*; te mantalil *Ley Federal para Prevenir y Eliminar la Discriminación* soknix yaantik mantaliletik te ya yich' tuuntesel; Ley que Previene y Combate la Discriminación en el Estado de Chiapas; Ley para la inclusión de las personas con discapacidad el Estado de Chiapas, sok yantik mantalil banti ya yal te bintik ya yich' pasel."